

حوزه انبارش و توزیع کالا به سهولت وجود دارد.

◆ واژه‌های کلیدی:

مدل سازی ریاضی، مسئله مکان‌یابی مسیریابی، روش حل فرا ابتکاری، شبکه توزیع، مرکز توزیع (انبار استانی)

◆ مقدمه

در محیط کسب و کار کنونی، سازمان‌ها در پی کسب مزیت رقابتی از طریق پاسخگویی به موقع به نیاز مشتریان می‌باشند. مهم‌ترین مسئله در سیستم‌های توزیع، تأمین نیاز مشتری به میزان خواسته شده و در زمان مشتری است. از این رو توزیع کنندگان با دو مسئله اساسی روبرو هستند: نخست تصمیمات مربوط به تعیین تعداد و مکان احداث مراکز توزیع و از سویی دیگر مسیریابی بهینه توزیع (طراحی تور توزیع) تا در کمترین زمان ممکن بتوانند به تقاضای مشتریان پاسخ دهند. اصولاً مسائل LRP در صدد کمینه کردن هزینه‌های سیستم توزیع به وسیله انتخاب همزمان مکان تسهیلات و ایجاد مسیرهای توزیع بهینه در سیستم لجستیک هستند. یکی از اشکالاتی که امروزه در بسیاری از شرکت‌های پخش مشاهده می‌گردد عدم وجود منطبق علمی در برآورد مکان احداث مراکز توزیع (انبار) و تعداد بهینه آن‌ها است. وارد شدن این علم به صنعت توزیع موجب گردیده که شرکت‌ها از صرفه جویی‌های مالی محسوسی بهره‌مند شوند زیرا تعیین مکان یا تعداد بهینه‌ی مراکز توزیع، سبب جلوگیری از هزینه‌های ناشی از برقراری انبارهای مازاد بر نیاز یا وجود تورهای توزیع طولانی، ناشی از کمی تعداد انبارها و مراکز توزیع می‌گردد. همچنین زمان بندی و برنامه‌ریزی بهینه تردد وسایل نقلیه، مبتنی بر تورهای توزیع اصلاح شده، موجب کاهش هزینه‌های حمل و نقل جاده‌ای و تسریع در عملیات توزیع کالا می‌گردد.

◆ مفاهیم مسئله مکان‌یابی - مسیریابی (Location Routing Problems)

پایه و اساس مسائل مکان‌یابی - مسیریابی برگرفته از مسئله فروشندگی دوره گرد است. مسئله فروشندگی دوره گرد یکی از مسائل مشهور بهینه‌سازی است که بر اساس آن یک فروشنده دوره گرد می‌خواهد به N شهر سفر کند و کالای خود را به فروش برساند، به طوری که ضمن مراجعه به تمام شهرها، از هر شهر فقط یکبار عبور نموده و در نهایت کمترین مسیر را طی کرده باشد. روش‌های مختلفی برای حل این مسئله ارائه شده است که ساده‌ترین آن روش brute force است که تنها برای تعداد شهر بسیار کم، جواب می‌دهد ولی در صورتی که تعداد شهرها زیاد باشد به دلیل پیچیدگی مسئله استفاده از الگوریتم‌های بهینه‌سازی از جمله روش‌های حل دقیق مسئله، روش‌های ابتکاری و فرا ابتکاری، قابلیت بالاتری نسبت به سایر روش‌ها دارند و در زمان معقول پاسخ قابل قبولی ارائه می‌نمایند.

مسائل مکان‌یابی - مسیریابی تاکنون بر اساس روش‌های زیر حل شده‌اند:

الف) الگوریتم‌های دقیق: شامل الگوریتم شاخه و کران، برنامه‌ریزی پویا و روش‌های برنامه‌ریزی ریاضی (ب) روش‌های ابتکاری: از جمله روش ابتدا مکان‌یابی -

تعیین تعداد بهینه انبارها

در مراکز توزیع استانی

و الگوی بهینه تورهای توزیع

در صنعت پخش

ریالی کالاها، الزامات کاری، استانداردهای صنعت و بسیاری شاخص‌های مؤثر در فرآیند توزیع و پخش، تعیین می‌گردد. لذا آشکارا تکنیک LRP نه تنها جهت بهینه‌سازی در شرکت‌های پخش در حال کار (دایره) قابل استفاده است بلکه به منظور تعیین مناسب‌ترین ساختار یک شرکت پخش جدید التأسیس نیز از قابلیت بالایی برخوردار است. در این مقاله ضمن معرفی اجمالی مسائل مکان‌یابی مسیریابی، به بررسی یک نمونه پروژه واقعی در صنعت پخش دارو پرداخته شده است. بدیهی است به دلیل پیچیدگی مدل‌های LRP و گستردگی اطلاعات مربوط به فاکتورهای مؤثر در عملیات توزیع و پخش، مسئله ریاضی مورد بحث از نوع NP-hard بوده لذا به منظور دستیابی به پاسخ قابل قبول در زمانی معقول، از روش فرا ابتکاری شبیه‌سازی تریید به منظور جستجوی فضای جواب و از برنامه‌نویسی تحت نرم‌افزار MATLAB بهره گرفته شده است. نتایج حاصل از حل مدل LRP پیشنهادی، مبین تأثیر فرایند مدل در افزایش ظرفیت‌های خدمت‌دهی و کاهش هزینه‌های ناشی از حذف انبارهای مازاد و اصلاح تورهای توزیع، در شرکت پخش مورد مطالعه است.

در انتها شایان ذکر است فارغ از نوع کالا، نوع تجهیزات حمل و ساختارهای مالی و کارکنان شرکت‌های پخش، به دلیل انعطاف‌پذیری مدل‌های LRP، امکان به کارگیری تکنیک مذکور در انواع شرکت‌های شاغل در

	محسن قانون نویسنده و مترجم مقاله
	مهدی خسروانی پایان مهندسی صنایع

یکی از رویکردهای مطرح در مدیریت زنجیره تأمین، افزایش کارایی و بهره‌وری از طریق بهبود فرایند توزیع کالا به کمک تکنیک‌های تحلیلی و طراحی شبکه توزیع است. در سال‌های اخیر به کارگیری توأمان دو مفهوم مکان‌یابی مراکز توزیع (انبارها) و مسیریابی وسایل حمل و نقل (تورهای توزیع) منجر به ابداع مدل یکپارچه مکان‌یابی - مسیریابی (LRP) گردید که می‌تواند تأثیر بسزایی در کاهش هزینه‌های مربوط به انبارش و توزیع، کاهش زمان سرویس‌دهی و افزایش کیفیت خدمات توزیع و پخش داشته باشد به گونه‌ای که امروزه در بسیاری از کشورهای صنعتی بهینه‌سازی شبکه‌های توزیع، به عنوان جزء لاینفکی از نظام پایدار توزیع محسوب می‌گردد. در این مسائل، تعداد انبارها (مراکز توزیع)، اندازه ناوگان و تعداد خودروهایی مسئول حمل و نقل و ساختار مسیریابی (شکل تورهای توزیع) بر اساس نوع صنعت پخش (غذایی، دارویی و...)، نواحی و گستردگی جغرافیایی، حجم و ارزش

تخصیص و سپس مسیریابی، روش ابتدا مسیریابی و سپس مکان‌یابی-تخصیص (ج) روش‌های فرا ابتکاری: یک الگوریتم فرا ابتکاری (Meta heuristic)، فرایندی است که با ترکیب هوشمندانه مفاهیم و اصول مختلف و با استفاده از استراتژی‌های یادگیری و ساختارهای اطلاعاتی (برای جستجو و اکتشاف فضای جواب)، کمک می‌کند تا به‌طور کارآمد، جواب‌های نزدیک به بهینه شناسایی شود. نقطه قوت روش‌های فرا ابتکاری، قابلیت آن‌ها در حل مسائل ترکیبی است که می‌توانند در زمان‌های نسبتاً کوتاه به جواب‌های خوبی دست یابند. الگوریتم ژنتیک، شبیه‌سازی تیرید، جستجوی ممنوع، الگوریتم مورچگان و شبکه‌های عصبی نمونه‌هایی از روش‌های فرا ابتکاری هستند که سه روش اول از رایج‌ترین آن‌ها می‌باشند.

تعریف مسئله و مدل ریاضی پیشنهادی

مسئله مکان‌یابی-مسیریابی را این‌گونه می‌توان تعریف نمود که از میان مکان‌هایی با ظرفیت محدود برای انتخاب انبار استانی می‌خواهیم به‌گونه‌ای تصمیم بگیریم که به مجموعه مشتریان یا محل خدمت توسط مجموعه خودروها سرویس داده شود، به‌گونه‌ای که با مشخص بودن تقاضا در هر مکان از ظرفیت خودروها و نیز انبار استانی تجاوز ننماییم.

۱-۳- مدل ریاضی پیشنهادی:

$$\begin{aligned} \min z = & \sum_{i \in I} \sum_{j \in V} o_i y_i + \sum_{i \in V} \sum_{j \in V} \sum_{k \in K} c_{ijk} x_{ijk} + \sum_{k \in K} F_k x_{kk} \\ & \sum_{i \in V} \sum_{j \in V} F_i x_{ij} \\ & \sum_{k \in K} \sum_{i \in V} x_{ik} = 1, \forall j \in J \\ & \sum_{j \in J} \sum_{i \in V} d_j x_{ij} \leq Q, \forall k \in K \\ & \sum_{j \in J} d_j f_{ij} \leq W_i y_i, \forall i \in I \\ & \sum_{j \in V} x_{ijk} - \sum_{j \in V} x_{jik} = 0, \forall i \in V, \forall k \in K \\ & \sum_{i \in I} \sum_{j \in J} x_{ijk} \leq 1, \forall k \in K \\ & \sum_{k \in K} \sum_{j \in J} x_{ijk} \leq |S| - 1, \forall s \in J, \forall k \in K \\ & \sum_{i \in I} x_{iik} + \sum_{i \in I} x_{ijk} \leq 1 + f_{ij}, \forall i \in I, \forall j \in J, \forall k \in K \\ & x_{ijk} \in \{0,1\}, \forall i \in I, \forall j \in V, \forall k \in K \\ & y_i \in \{0,1\}, \forall i \in I \\ & f_{ij} \in \{0,1\}, \forall i \in I, \forall j \in V \end{aligned} \quad (1-1) \text{ to } (11-1)$$

۲-۳- اجزاء تابع هدف:

(۱-۱) به ترتیب از سمت راست، مجموع هزینه‌های احداث مسیر، هزینه سفر و هزینه راه‌اندازی انبار می‌باشند.

۳-۳- محدودیت‌ها:

محدودیت (۲-۱) تضمین می‌کند هر مشتری به یک

مسیر تعلق داشته باشد. محدودیت‌های (۳-۱) و (۴-۱) به ترتیب ظرفیت کامیون و انبار را محدود می‌کنند. دو محدودیت (۵-۱) و (۶-۱) با هم تضمین می‌کنند که هر مسیر از یک انبار شروع شده و به همان انبار ختم شود به عبارت دیگر منجر به شروع و پایان یکسان هر مسیری می‌شود.

محدودیت (۷-۱) زیر تورها را حذف می‌کند. محدودیت (۸-۱) مشتری را به انباری اختصاص می‌دهد که مسیر حرکت از انبار به مشتری احداث شده باشد. محدودیت‌های (۹-۱)، (۱۰-۱) و (۱۱-۱) سه متغیر صفر و یک استفاده شده در مدل را تصریح می‌کند.

۴-۳- متغیرهای تصمیم:

● x_{ijk} : اگر کامیون k وظیفه‌ی توزیع داروی i تحویل گرفته از مرکز j جهت تحویل دارو در نقطه مصرف k را داشته باشد مقدار 1 می‌گیرد، در غیر این صورت مقدار 0 می‌گیرد.

● f_{ij} : در صورتی که مرکز توزیع i وظیفه تحویل دارو به نقطه مصرف j را داشته باشد مقدار 1 می‌گیرد و در غیر این صورت مقدار 0 می‌گیرد.

● y_i : در صورتی که مقدار 1 دارد که مرکز توزیع i جهت پخش دارو فعال تشخیص داده شود.

۵-۳- پارامترهای مدل:

● C_{ij} : هزینه هر کیلومتر جابه‌جایی جهت توزیع دارو از نقطه i (شامل مراکز توزیع و نقاط مصرف) به نقطه j بر حسب ریال

● W_i : میزان ظرفیت نگهداری دارو در مرکز توزیع

● O_i : هزینه کارتن استاندارد سرم 12 تایی
● d_j : هزینه احداث و نگهداری مرکز توزیع i بر حسب ریال
● F_i : هزینه ثابت انجام تور از مرکز توزیع i بر حسب ریال

اجرای مسئله در شرایط واقعی

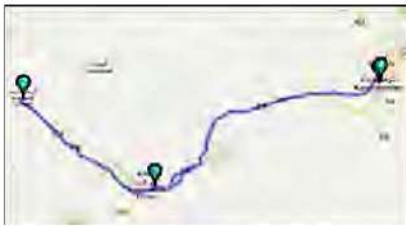
به منظور پیاده‌سازی مدل در شرایط واقعی، یک شرکت پخش سراسری دارو متشکل از ۱۹ مرکز توزیع (انبارهای استانی) در کل کشور و یک انبار مرکزی مورد مطالعه قرار گرفت. بر این اساس در اولین گام اقدام به جمع‌آوری اطلاعات میدانی گردید. اطلاعات مورد نیاز در این مسئله به‌طور خلاصه شامل شناسایی نقاطی که به‌عنوان مشتری (دریافت‌کننده دارو) می‌باشند، متوسط تقاضای داروی هر مشتری، تعیین فواصل بین نقاط استقرار مشتریان، انواع وسایل نقلیه موجود و ظرفیت هر نوع وسیله نقلیه، ظرفیت انبارش کالا در مراکز توزیع (انبارهای استانی)، چگونگی تخصیص نقاط مصرف به مراکز توزیع، ترتیب تورهای توزیع، چگونگی تخصیص وسایل نقلیه به تورها و فواصل زمانی انجام تورها است. همچنین به منظور ایجاد امکان مقایسه قابلیت مدل در کاهش هزینه‌ها، اقدام به محاسبه هزینه‌ها قبل و بعد از اجرای مدل گردید بدین منظور کل هزینه‌های توزیع و پخش به دو گروه اصلی تقسیم می‌شوند که عبارت‌اند از: هزینه‌های برگزاری تورهای

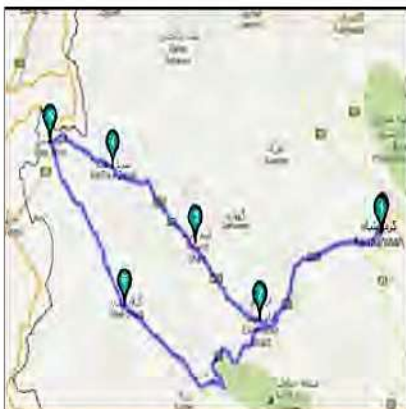
توزیع توسط مدل LRP پیشنهادی

۴-۳-۱- مرکز توزیع (انبار استانی) کرمانشاه

یکی از انبارهای استانی در مطالعه حاضر انبار شهر کرمانشاه است که در محدوده توزیع خود دارای تورهای توزیع متعددی است. در وضعیت اولیه و قبل از بهینه‌سازی مجموع مسافت طی شده برابر ۴۹۶ کیلومتر با هزینه ۱،۵۰۱،۸۲۸ ریال است که پس از بهینه‌سازی و حل مدل، تور اسلام‌آباد، کردبا تور گیلان غرب، سرپل ذهاب و قصر شیرین ادغام و یک تور با مسافت ۳۸۶ کیلومتر و هزینه ۸۳۵،۹۳۴ ریال ایجاد گردید.

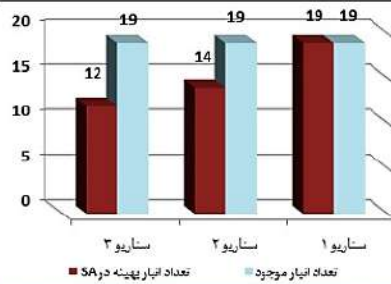
تصویر شماره ۱ (قبل از بهینه‌یابی)

تصویر شماره ۲ (پس از بهینه‌یابی)

۴-۳-۲- مرکز توزیع (انبار استانی) شیراز

تور شیراز، داراب، حاجی‌آباد، خور به طول ۸۹۷ کیلومتر (تصویر شماره ۳) پس از بهینه‌سازی به مرکز بندرعباس تخصیص داده می‌شود و مسافت تور بندرعباس، داراب، حاجی‌آباد، خور به طول ۷۰۰ کیلومتر کاهش می‌یابد. (تصویر شماره ۴)

نمودار شماره ۱: تعداد مراکز توزیع بعد از اجرای هر سناریو

مربوط به دایری مراکز توزیع را در برداشت لذا در کل ۱۴٪ کاهش هزینه ناشی از اجرای سناریوی دوم است. در روند بهینه‌سازی سناریوی سوم، از بین ۱۹ انبار استانی، ۷ انبار توسط هر دو الگوریتم غیرفعال تشخیص داده شده است. کاهش هزینه ناشی از اجرای این سناریو، ۱۲٪ مربوط به مسیریابی، ۱۸٪ مربوط به دایری مراکز توزیع بوده که در کل ۲۰٪ کاهش هزینه در نتیجه اجرای این سناریو حاصل می‌گردد.

توضیح اینکه با نگاه سخت‌گیرانه و به‌منظور کاهش ریسک ناشی از خطای اطلاعات، ۵۰٪ هزینه‌های دستمزد کارکنان، هزینه نگهداری تجهیزات و هزینه‌های مربوط به آب و برق انبارهایی که تعطیل شده‌اند، به هزینه‌های مسئله بازگردانده شده است.

لازم به ذکر است از آنجا که مسائل مکان‌یابی - مسیریابی از نوع گسسته هستند در حل مدل پیشنهادی از الگوریتم شبیه‌سازی تبرید استفاده شده که در حل مدل‌های گسسته نتایج قابل قبول‌تری ارائه می‌دهد.

با توجه به اینکه هزینه‌ها به دو گروه هزینه‌های مسیریابی و هزینه‌های دایری مراکز توزیع تفکیک شده‌اند، بر این اساس درصد تفکیکی کاهش هزینه‌ها در هر دو گروه در جدول شماره ۵-۱ درج گردید.

نظر به هدف مدل LRP پیشنهادی مبنی بر تعیین تعداد بهینه مراکز توزیع، خلاصه نتایج مربوط به سناریوهای سه‌گانه در رابطه با تعدیل مراکز عملیاتی تا سرحدات بهینگی مدل، مطابق نمودار ذیل قابل ارائه است.

۴-۳-۲- نمایش نمونه‌هایی از بهینه‌سازی تورهای

توزیع و هزینه‌های مربوط به مراکز توزیع (انبار استانی) پس از محاسبه هزینه‌ها، به‌منظور حل مدل، سه سناریو در نظر گرفته شده است:

۱- در سناریوی اول تمرکز مدل تنها بر روی بهبود مسیریابی و بهینه‌سازی شکل تورهای توزیع دارو بدون تغییر تعداد مراکز توزیع بوده، لذا هیچ کدام از مراکز توزیع (انبار استانی) نباید غیرفعال شوند.

۲- در سناریوی دوم مدل اجازه دارد در صورت لزوم تنها تعدادی از مراکز توزیع کم‌درآمد (از لحاظ فروش) را حذف نماید و همزمان اصلاح مسیریابی و بهینه‌سازی شکل تورهای توزیع نیز مجاز است.

۳- در سناریوی سوم حل آزاد مسئله مکان‌یابی - مسیریابی موردنظر است. یعنی مدل می‌تواند در صورت لزوم هر کدام از مراکز را که منجر به بهینگی بهتر مسئله می‌گردد، غیرفعال نماید و همچنین اصلاح مسیریابی و بهینه‌سازی شکل تورهای توزیع دارو نیز بلامانع است.

(حل کشوری)

۴-۱- متدولوژی حل مسئله

در راستای بررسی کارآمدی مدل پیشنهادی، ابتدا در ابعاد کوچک‌تر و برای دو انبار استانی هم‌جوار اقدام به بهینه‌یابی و حل مسئله گردید تا در صورت صحت نتایج، روش مذکور به حل مدل در ابعاد بزرگ‌تر که کل مراکز توزیع کشور را شامل می‌شود تعمیم یابد. بدین منظور از الگوریتم فرا ابتکاری شبیه‌سازی تبرید استفاده گردید و الگوریتم شبیه‌سازی تبرید تحت نرم‌افزار MATLAB برنامه‌نویسی شد که نتایج حاصله مبین کارایی الگوریتم شبیه‌سازی تبرید نسبت به حل دقیق است و بر این اساس اقدام به حل یکپارچه مدل با استفاده از الگوریتم شبیه‌سازی تبرید در ابعاد کشوری شد.

۴-۲- نتایج محاسباتی حل مدل LRP پیشنهادی

در سناریوی اول چون هیچ انبار استانی نباید غیرفعال شود صرفاً مسیرهای توزیع کالا بهبود یافته‌اند (اصلاح یا ایجاد تورهای توزیع جدید) لذا حداکثر درصد بهبود مربوط به کاهش هزینه‌های مسیریابی برای یک مرکز ۴۸٪ و بهبود کل بعد از بهینه‌سازی یکپارچه (کشوری) ۱۹٪ خواهد بود. در سناریوی دوم از بین ۸ انبار استانی کاندید (به لحاظ فروش کم)، ۵ انبار، توسط الگوریتم شبیه‌سازی تبرید غیرفعال تشخیص داده شد که ۱۸٪ کاهش هزینه‌های مسیریابی و ۱۳٪ کاهش هزینه

جدول شماره ۵-۱: درصد کاهش هزینه‌های مسیریابی و مراکز توزیع در هر سناریو

سناریوها	بهینه‌سازی	SA
سناریوی اول	درصد کاهش هزینه‌های مسیریابی	۱۹٪
	درصد کاهش هزینه‌های مراکز توزیع	۰٪
	درصد کاهش کلی هزینه‌ها (سالیانه)	۳۲/۰٪
سناریوی دوم	درصد کاهش هزینه‌های مسیریابی	۱۸٪
	درصد کاهش هزینه‌های مراکز توزیع	۱۳٪
	درصد کاهش کلی هزینه‌ها (سالیانه)	۱۴٪
سناریوی سوم	درصد کاهش هزینه‌های مسیریابی	۱۲٪
	درصد کاهش هزینه‌های مراکز توزیع	۱۸٪
	درصد کاهش کلی هزینه‌ها (سالیانه)	۲۰٪

خودروها یا استفاده از الگوریتم‌های حل ابتکاری مانند Opt-2، می‌توان به‌عنوان تحقیقات آتی به توسعه و ارتقاء مدل کمک نمود.

منابع

کریمی، حسین، بشیری، مهدی (۱۳۸۹) کاربرد الگوریتم‌های ابتکاری و فرا ابتکاری در طراحی سیستم‌های صنعتی

مجتبی حیدر، موسوی اسماعیل و توکلی مقدمه رضا (۱۳۸۷) یک مدل مکان‌یابی-مسیریابی با در نظر گرفتن تخصیص یک محصول

Nagy, G. and Salhi, S. (2007). "Location-routing: issues, models and methods." *European Journal of Operational Research*, 177: 649–72

Balakrishnan, A., Ward, J.E., Wong, R.T., 1987. *Integrated facility location and vehicle routing models: Recent work and future prospects.* *American Journal of Mathematical and Management Sciences* 7, 35–61.

Balakrishnan, A., Ward, J.E., Wong, R.T., 1987. *Integrated facility location and vehicle routing models: Recent work and future prospects.* *American Journal of Mathematical and Management Sciences* 7, 35–61.

Bruns, A.D., 1998. *Zweistufige Standortplanung unter Berücksichtigung von Tourenplanungsaspekten – Primale Heuristiken und Lokale Suchverfahren*, PhD Dissertation, Sankt Gallen University.

Prins, C., Prodhon, C. and Wolfier-Calvo, R. (2006).

Kirkpatrick, S., Gelatt, C. D. and Vecchi, M. P., Optimization by simulated annealing, *Science*

Cemy, V., A thermodynamical approach to the traveling salesman problem: An efficient simulation algorithm, *Journal of Optimization Theory and Applications*

Rand, G.K., 1976. Methodological choices in depot location studies. *Operational Research Quarterly* 27, 241–249.

Berman, O., Jaillet, P., Simchi-Levi, D., 1995. Location-routing problems with uncertainty. In: Drezner, Z. (Ed.), *Facility Location: A Survey of Applications and Methods*. Springer, New York, pp. 427–452.

Semet, F., 1995. A two-phase algorithm for partial accessibility constrained vehicle routing problem. *Annals of Operations Research* 61, 45–65.

Li, J., Chen, H. and Chu, F. "Performance evaluation of distribution strategies for the inventory routing problem", *European Journal of Operational Research*, No. 2, pp. 4122010, 419–420

Abdelmaguid, T. F. and Dessouky, M. M., "A genetic algorithm approach to the integrated inventory distribution problem", *International Journal of Production Research*, No. 44, pp. 4445–4464.

شرکت‌های مبتنی بر انبارش و توزیع کالا یا اجرای استراتژی‌های انقباضی یا انبساطی، ضروری است با توجه به ساختار هزینه‌ای هر سازمان، سرحدات بهینگی تعدادی، در راستای کمینه‌سازی هزینه‌های گردش فرایند برآورد گردد و عملیات گسترش یا تعدیل تعداد مراکز انبارش و توزیع، در بازه عددی نزدیک به نقطه بهینه، طرح‌ریزی و اجرا شود.

بر اساس تعداد مراکز توزیع موجود در سازمان مورد مطالعه و تعداد مراکز توزیع بهینه حاصل از حل مدل IRLP پیشنهادی، به نظر می‌رسد که هرچه تعداد مراکز توزیع از تعداد بهینه بیشتر شود افزایش هزینه ناشی از هزینه احداث و نگهداری انبارها اجتناب‌ناپذیر خواهد بود و همچنین در صورت کاهش تعداد انبارها از تعداد بهینه، افزایش هزینه به دلیل طولانی شدن تورهای توزیع قطعی است.

نتیجه‌گیری

مسئله مکان‌یابی-مسیریابی یکی از مسائل بااهمیت و پرکاربرد در مدیریت زنجیره تأمین و لجستیک است. در مقاله حاضر برای نزدیک‌سازی بیشتر مسئله به دنیای واقعی و در جهت کاربردی کردن آن، پس از تعیین محدودیت‌ها و مفروضات واقعی، مدل استاندارد با محدودیت‌های یک شرکت توزیع داروبومی سازی شده است. مدل فوق با نرم‌افزار GAMS جهت حل دقیق برنامه‌نویسی و حل شد که به دلیل ابعاد بزرگ مسئله جواب شدنی حاصل نگردید. سپس با توجه به پیچیدگی حل مسئله و ناتوانی روش‌های بهینه‌سازی دقیق در حل مسئله در ابعاد بزرگ، رویکردی فرا ابتکاری برای حل مسئله ارائه شد و بدین منظور از الگوریتم شبیه‌سازی تریپد استفاده گردید. مدل فوق در نرم‌افزار متلب برنامه‌نویسی و اجرا شد که جواب‌های قابل توجهی نیز پس از حل مدل به دست آمد. این مدل در سه سناریو تعریف گردید که هر سناریو با توجه به ابعاد و محدودیت‌های آن کاهش هزینه‌های متفاوتی را در پی داشته. در سناریوی اول بدون حذف انبارهای استانی، مسیرهای توزیع بهبود داده شد. در سناریوی دوم تعداد ۸ انبار استانی کم‌درآمد به‌عنوان کاندید حذف در نظر گرفته شد که ۵ انبار حذف گردید و تورهای توزیع مربوطه به سایر انبارها اختصاص یافت. در سناریوی سوم (بدون محدودیت در حذف مراکز توزیع) به مدل اجازه داده شد همه انبارها را به‌عنوان کاندید حذف در نظر بگیرد که در این سناریو تعداد ۷ انبار حذف و تورهای توزیع آن‌ها در عملیات سایر انبارها ادغام گردید که این سناریو بیشترین کاهش هزینه را برای سازمان در پی داشت. پس از حل مسئله در حالت‌های مختلف، نتایج حاصل، کیفیت مدل و الگوریتم انتخابی را در یافتن جوابی مناسب برای مسئله مورد مطالعه در زمانی معقول نشان می‌دهد. نظر به اینکه مدل‌های LRP از گستردگی و پویایی بالایی در شرایط واقعی برخوردارند، قابلیت توسعه و ارتقاء به‌منظور تطابق با وضعیت‌های مختلف را دارا می‌باشند. لذا بر اساس مدل‌های پیشنهادی در این مقاله و در صورت اعمال فرضیه‌های جدید به مسئله از جمله در نظر گرفتن الگوهای متفاوت مسافت-سفر در مراکز توزیع با توجه به گستردگی محدوده توزیع، پنجره زمانی، رضایت مشتری، خرابی

۵- بررسی رفتار مدل بهینه‌یابی، تحت الگوریتم SA، به‌منظور شناسایی رابطه بین تعداد مراکز توزیع (انبارهای استانی) با هزینه‌های عملیاتی شرکت‌های پخش

با بررسی رفتار مدل مشخص می‌شود که تعیین تعداد انبارهای بهینه در سازمان‌های مبتنی بر فرایند انبارش و توزیع کالا، تابعی از موازنه میان هزینه‌های نگهداشت (برقراری) مراکز توزیع در مقایسه با هزینه‌های عملیات توزیع از جمله هزینه سوخت، استهلاک ماشین‌آلات حمل کالا تا مبادی مصرف، هزینه‌های فرصت از دست‌رفته ناشی از عدم توزیع به‌موقع محصولات و ... است لذا به‌هنگام تصمیم‌گیری در زمینه ایجاد

نمودار شماره ۳: رابطه تعداد مراکز توزیع با هزینه‌های توزیع

